

<https://m.haryana.punjabkesari.in/gurgaon/news/trademark--an-important-process-for-business-1584658>

'ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ': ਵ्यਵਸਾਧ ਕੇ ਲਿਏ ਏਕ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਿਧਾ!

ਗੁਝਗਾਂਵ ਬਧੂਰੋ : ਭਾਰਤ ਮੈਂ ਵਾਧਵਸਾਧ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਕਾਰਘ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਕਠਿਨ ਪਰਿਥਮ ਦੇ ਸਾਥ ਹਮ ਵਾਧਵਸਾਧ ਕਰਨੇ ਦੇ ਸਪਨੇ ਕੋ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਸਕਤੇ ਹੋਣੇ। ਅਪਨੇ ਤੱਪਖੋਕਤਾਓਂ ਕੋ ਜ਼ਿਖ਼ਰ ਅਚ਼ਛੇ ਉਤਪਾਦ ਔਰ ਸੇਵਾਏ ਮੁਹੱਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਬਲਿਕ ਵਾਧਵਸਾਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਵਾਕਿਤ ਕੋ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਖਾਸ ਪਹਚਾਨ ਬਣਾਨੇ ਕੀ ਭੀ ਆਵਖਕਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਯਹ ਤਥੀ ਸੰਭਵ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਪਨੇ ਵਾਧਵਸਾਧ ਕੋ ਲੋਗਾਂ ਕੇ ਬੀਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਚਾਨ ਦਿਲਾਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਦੇ ਜੋਡੇ ਹੋਣੇ।

ਵਾਧਵਸਾਧਿਕ ਜਗਤ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਥਾ ਕਾਫ਼ੀ ਬਢ ਗਈ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੇਹਤਰ ਕਰਨੇ ਔਰ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਥਾਵਾਂ ਕੋ ਮਾਤ ਦੇਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਤਰੀਕੇ ਤਲਾਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੌਦਯੋਗਿਕੀ, ਨਵਾਚਾਰ, ਨਵੀਨਤਮ ਉਤਪਾਦਾਂ ਪਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਏਕ-ਦੂਸਰੇ ਕੋ ਮਾਤ ਦੇਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਜਾਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 'ਬੌਦ੍ਧਿਕ ਸੰਪਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ' ਦੇ ਜ਼ਰਿਏ ਆਪਕੀ ਖਾਸ ਪਹਚਾਨ ਸੁਰਕਿਤ ਬਣਾਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਮਾਈਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਿਯਾ ਹੈ, ਜੋ ਐਂਡ੍ਰਾਡੋਗਿਕ, ਵੈਜਾਨਿਕ, ਆਰਟਿਸਟਿਕ ਯਾ ਲਿਟਰੇਰੀ ਮੈਂ ਬੌਦ੍ਧਿਕ ਗਤਿਵਿਧਿਆਂ ਕੋ ਸੁਰਕਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯਹ ਖਾਸ ਪ੍ਰਕਿਧਾ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ, ਪੇਟੋਟ, ਕੌਪੀਰਾਇਟ ਔਰ ਟ੍ਰੇਡ ਸੀਕ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਥ ਪੰਜੀਕਰਣ ਦੇ ਜ਼ਰਿਏ ਸੁਰਕਿਤ ਹੈ।

ਸਾਰਾਂਧਿਕ ਇਸ਼ਤੇਮਾਲ ਵਾਲਾ ਇੰਟਲੇਕਚੁਅਲ ਪ੍ਰੋਪੋਰਟੀ ਟਾਈਪ 'ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ'

ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਬੌਦ੍ਧਿਕ ਸੰਪਦਾ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਜਿਸ ਦੇ ਹਮ ਸਾਡੀ ਜਾਨਤੇ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੇਂ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਮੈਂ ਪਹਚਾਨਨੇ ਯੋਗ ਸਕੇਂਦੇ ਹਨ, ਡਿਜਾਇਨ ਯਾ ਅਮਿਵਿਕਿਤ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਜਿਵੇਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੈਂ ਦੂਸਰਾਂ ਦੇ ਬੀਚ ਕਿਸੀ ਖਾਸ ਸੋਤ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ/ਸੇਵਾਓਂ ਕੋ ਅਲਗ ਕਰਨੇ ਔਰ ਪਹਚਾਨਨੇ ਮੈਂ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਭੀ ਅਪਨਾ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਯਹ ਵਾਕਿਤਗਤ, ਵਾਧਵਸਾਧਿਕ ਸੰਗਠਨ ਯਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਟੀਏਮ ਸੇਵਾਓਂ ਕੋ 'ਸਰਵਿਸ ਮਾਰਕ' ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ ਚਿਨਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਯਹ ਥੋੜਾ ਅਜੀਬ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਬਿਜਨੇਸ ਏਸੋਸਿਏਟਸ ਹੀ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕਸ ਦੇ ਉਪਯੋਗਕਰਤਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਗੈਰ-ਵਾਣਿਜਿਕ ਔਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਗਠਨ ਭੀ ਅਪਨੇ ਸੰਗਠਨ ਕੋ ਸੁਰਕਿਤ ਬਣਾਨੇ ਔਰ ਪਹਚਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਦੇ ਸਾਥ ਪੰਜੀਕ੃ਤ ਹੋਣੇ ਦਾ ਲਾਭ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਦੇ ਇਸ਼ਤੇਮਾਲ ਪੈਕੇਟਾਂ, ਲੇਬਲ ਔਰ ਵਾਤਚਾਰ ਯਾ ਸ਼ਵਾਂ ਪ੍ਰੋਡਕਟ ਪਰ ਕਿਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਨੀਚੇ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਦੇ ਲਿਏ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਬਤਾਵਾ ਜਾ ਰਹਾ ਹੈ:

ਸੁਪਰਸ਼ਿਕਟ ਮੈਂ ਟੀਏਮ ਲੇਟਰ ਦੇ ਇਸ਼ਤੇਮਾਲ ਬ੍ਰਾਂਡ ਔਰ ਵਸ਼ਤੁਆਂ ਕੋ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਗੈਰ-ਪੰਜੀਕ੃ਤ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਦੇ ਲਿਏ ਕਿਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

सुपरस्क्रिप्ट में टीएम लेटर का इस्तेमाल ब्रांड एवं सेवा को प्रोत्साहित करने के लिए गैर-पंजीकृत सेवा के लिए किया जाता है।
® का इस्तेमाल पंजीकृत ट्रेडमार्क के लिए किया जाता है।

अब इसे लेकर कई सवाल पैदा हुए हैं कि हम टीएम के लिए पंजीकरण कैसे करें, टीएम धारक के लिए क्या कानूनी अधिकार हैं, आपके व्यवसाय के लिए बाजार दायरा तैयार करने में यह कितना मददगार है। आइए, ट्रेडमार्क के बारे में अक्सर पूछे जाने वाले सवालों के जवाबों के बारे मेंः

ए. ट्रेडमार्क का पंजीकरण - -ट्रेडमार्क पंजीकरण के लिए आवेदन ipindia.gov.in पोर्टल पर ऑनलाइन किया जाता है।

बी. ट्रेडमार्क की विभिन्न श्रेणियां --भारत में ट्रेडमार्क को करीब 45 श्रेणियों में वर्गीकृत किया गया है। इनमें शामिल हैं पेट, सर्जीकल एवं मेडिकल इंस्ट्रूमेंट, ट्रूल्स एवं लुब्रिकेट मशीन, टेक्सटाइल्स, हाउसहोल्ड, गेम्स, स्टेशनरी, बेवरेज, सैनिटरी, मैट्रेरियल, हैंड ट्रूल्स, लेदर और शैक्षिक एवं वैज्ञानिक उत्पाद। ट्रेडमार्क वर्गीकरण को उप-वर्गों में विभाजित किया जा सकता है। इन उत्पादों के उप-वर्गीकरण का मकसद समान को सामूहिक रूप से समेकित करना।

सी. पंजीकृत ट्रेडमार्क लीगल राइट्स-- पंजीकृत ट्रेडमार्क यह इस्तेमाल करने का विशेष अधिकार देता है कि उसका मालिक अन्य पक्ष को भुगतान के बदले उपयोग करने का लाइसेंस दे सके। पंजीकृत ट्रेडमार्क सही धारक (कानूनी मामले के समय लाभार्थी) की कानूनी स्थिति को सुनिश्चित करता है।

डी. व्यवसाय वृद्धि में मददगार-- बाजार आपके द्वारा मुहैया कराई जाने वाली सेवा या उत्पादों की विशेषता के लिए पहचान देता है। ट्रेडमार्क पंजीकरण आपके अधिकारों को सुरक्षित बनाता है और धोखाधड़ी तथा उत्पाद या सेवा प्रदाता द्वारा गलत जानकारी से बचाता है। जब हम ब्रांडों के तौर पर सुरक्षित होते हैं तो व्यवसाय की वृद्धि की रफ्तार तेज होती है।

ई. पायरेसी से सुरक्षा-- प्रयासों, कड़ी मेहनत और रचनात्मक कौशल के जरिये ब्रांड को अपनी खास पहचान बनाने में मदद मिलती है, लेकिन समस्या तब पैदा हो जाती है, जब कोई आपकी इस पहचान का लाभ उठा लेता है, लेकिन ट्रेडमार्क पंजीकरण के बाद आपकी यह विशिष्ट पहचान कानूनी और पायरेसी से सुरक्षित बन जाती है।

बौद्धिक संपदा अधिकार बाजार में रचनात्मकता हासिल करने वाले स्टार्टअप बिजनेस इंडिया के लिए वरदान हैं। ट्रेडमार्क का इस्तेमाल भारत में इंटैंजीबल ऐसेट में हर दिन किया जाता है और ट्रेडमार्क से बाजार में नए पेश ब्रांडों के उपभोक्ताओं में खास पहचान बनती है। बौद्धिक परिसंपत्तियों का इस्तेमाल आसान होता है। हमें यह समझाने की जरूरत है कि व्यवसाय को प्रोत्साहित करने और उसे बढ़ाने के लिए इनका इस्तेमाल कैसे किया जाए। यह लेख कर अधिवक्ता मनोज यादव द्वारा लिखा गया है।